

Obraz a úloha muža vo verejnom internetovom diskurze¹

doi.org/10.34739/clit.2025.19.18

The image and the role of man in public Internet discourse

Abstract: The article undertakes a discourse analysis of texts published on the website *muzom.sk*. These materials are examined with regard to their motivational and thematic structures, the metaphors employed in constructing images of men, and the discursive strategies used to communicate about men and their emotions. The study thus offers insights into contemporary tendencies in the conceptualization of masculinity and its associated emotional dimensions.

Keywords: discourse analysis, web muzom.sk, modern men, emotions

Úvod a metodologické východiská

V príspevku sa pozornosť obracia na diskurzívnu analýzu vybraného textového súboru publikovaného na webovej stránke muzom.sk² a ďalších s ňou súvisiacich portáloch prepojených hyperlinkovými odkazmi, napríklad na YouTube³.

Webový portál muzom.sk je širšie profilovaný online priestor pre slovenských mužov, ktorí sa vďaka nemu môžu vzájomne deliť o životné skúsenosti, môžu sa stretávať na odborných i populárnych workshopoch alebo sa osobne zúčastniť na konferencii, ktorá sa organizuje raz ročne pre registrovaných záujemcov.

Dôvod výberu takéhoto typu textového korpusu určeného na textovú analýzu spočíva v tom, že stránka muzom.sk sa pokúša vytvárať sociálnu komunitu slovenských mužov bez ohľadu na rôzne aspekty (vek, vzdelanie, sociálny status a podobne). Dôsledkom toho je kreovanie

¹ Uvedená štúdia bola napísaná v rámci cieľov projektu Vega 1/0211/24 Kultúrno-kognitívny kontext telesnosti v jazyku (zodpovedný riešiteľ prof. Jaromír Krško) a projektu Vega 1/0099/22 *Dynamika a podoby súčasného naratívneho folklóru* (zodpovedný riešiteľ Dr. Lubomír Gábor).

² <https://muzom.sk> [dátum prístupu: 10.11.2024].

³ <https://www.youtube.com/@muzomsk> [dátum prístupu: 10.11.2024].

priestoru pre blogy, internetové články či diskusie s registrovanými členmi tohto spoločenstva, okrem toho ponúka podcasty alebo verejne dostupné interview s rôznymi mediálne viac či menej známymi mužmi (nazvané *Bratstvo Records*), kde je zároveň vytvorený priestor na diskusiu pre recipientov obsahu tohto portálu. Spomenutý portál teda patrí k najznámejším a najdostupnejším online komunitám pre mužov na Slovensku.

Pre potreby diskurznej analýzy berieme do úvahy všetky výstupy prítomné na tomto webe – písomné i auditívne, ktoré sú verejne dostupné, teda články určené len pre registrovaných členov platiacich za obsah nebudú zahrnuté do analýzy. Domnievame sa, že takýto postup nemá zásadný vplyv na spoľahlivosť či relevantnosť analýzy diskurzu, pretože väčšia časť článkov prítomných na tomto webe a ďalších hypertextových odkazoch má verejne dostupný formát, ku ktorému sa čitateľ dokáže dostať zadarmo.

Do analýzy sa rovnako nezahrňajú ani tie články, ktoré vznikli prekladom z cudzojazyčných zdrojových dokumentov (najmä zo stránky *artofmanliness.com*), pretože ich nemožno považovať za materiál znázorňujúci subjektívny a emocionálny postoj mužov, spracúvajúcich svoj individuálny pohľad na svet s jedinečnými diskurzívnymi stratégiami a so svojským štýlom. Do analýzy z toho dôvodu zaradujeme len také texty, ktoré vnímame ako autorské a pôvodné.

Prekladové texty sa na stránke *muzom.sk* vyskytovali vo väčšej miere len v samotných začiatkoch existencie tohto portálu v rokoch 2014 a 2015, sporadicky sa s nimi však môžeme stretnúť do roku 2017, keď postupne na intenzite i kvantite naberal blogový spôsob publikovania výstupov – z nich väčšia časť je autorizovaná zodpovedným vedúcim projektu *muzom.sk* a jeho príbuzných oblastí Petrom Podlesným.

Kým sa prepracujeme k samotnej diskurznej analýze, považujeme za potrebné vysvetliť teoretické a metodologické rámce postupov takejto analýzy: cieľom analýzy diskurzu je rozbor konkrétnej množiny textov (verbálnych i neverbálnych), ktoré zdieľajú vzťah k určitej spoločnej téme alebo k sociálnemu prostrediu; skúma sa, čo reprezentuje istý spôsob uvažovania a vyjadrovania sa o niečom. Zaujíma sa aj o efekty prítomné v komunikácii v určitom prostredí, čiže to, čo sa podieľa na utváraní identity subjektov; vzťahu v konkrétnom sociálnom prostredí a významov, ktoré

reprezentujú isté predstavy o svete. S tým, pochopiteľne, súvisí aj analýza jazykových prostriedkov, ktoré tieto skutočnosti zobrazujú⁴.

Hoci existujú rôzne metodologické prístupy⁵ diskurznej analýzy, ako jeden z najvýraznejších sa používa Faircloughov model⁶, v ktorom sa okrem samotnej textovej analýzy (teda rozboru gramatiky, lexikónu a štylistických, kohéznych štruktúr) pozornosť zameriava aj na diskurzívne praktiky (čiže spôsoby, akými sú texty produkované ich tvorcami – v tejto súvislosti najmä žurnalistami v mediálnych inštitúciách – a prijímané ich recipientmi) a na praktiky sociokultúrne (v ktorých sa sleduje hodnotová/ideologická a kultúrna, politická či ekonomická rovina diskurzu).

Vo tomto príspevku uplatňujeme postupy etnometodológie, rozboru interpretačného repertoára a textovej analýzy, pričom pod pojmom etnometodológia sa rozumie sledovanie toho, na čo sa v článkoch alebo iných diskurznych príspevkoch zameriavajú autori jednotlivých príspevkov či diskutujúci; čo robia, keď sa vyjadrujú ku konkrétnej téme, a k čomu sa v súvislosti s ňou ešte vyjadrujú⁷.

Teória interpretačného repertoára zasa vychádza z toho, že za účelom budovania vlastných verzií skutočnosti si účastníci komunikácie (členovia spoločnosti) vytvárajú osobité interpretačné repertoáre, čiže súbory výrazov, metaforických jednotiek a obsahových štruktúr, ktoré im slúžia na kategorizáciu a hodnotenie konania jednotlivcov či udalostí, s ktorými prichádzajú do styku⁸.

Analýza

Materiálovú bázu predstavujú všetky pôvodné autorské písomné texty (články) z webu muzom.sk⁹ a aj podcasty uverejnené pod názvom *Bratstvo Records* na uvedenej stránke či na portáli *YouTube*.

V uverejnených článkoch možno pozorovať dve výraznejšie tendencie: ak sú autorizované editorom webu P. Podlesným, zväčša majú črty didaktickosti, poučnosta, apelatívnosti a majú aj výraznejší motivačný charakter. Články autorizované inými prispievateľmi sú síce rovnako

⁴ Bližšie podľa S. Schneiderová, *Analýza diskurzu a mediálny text*, Praha 2015, s. 23.

⁵ Bližšie pozri napr. N. Fairclough, *Media discourse*, New York 1997, s. 21-33.

⁶ *Ibidem*, s. 16-17.

⁷ Podľa J. Homoláč, *Diskurz o migraci Romů na příkladu internetových diskusí*, „Sociologický časopis“ 2006, s. 334.

⁸ Pozri S. Schneiderová, *Analýza...*, op. cit., s. 68

⁹ Ide o desiatky článkov uverejňovaných v nepravidelných intervaloch na spomenutom webe od roku 2014 do súčasnosti.

apelatívne a sugestívne, no sú zreteľne založené na väčšej miere emocionálnosti a osobných skúsenostiach nadobudnutých v konkrétnych životných situáciách, dôsledkom čoho možno takúto skupinu článkov vnímať ako individuálne spovede ich autorov (oveľa intenzívnejšie využívajú prvú osobu singuláru).

Z tematického hľadiska sa články postulujú ako hľadanie odpovede na otázky mužnosti, prípadne ako rady na postup v určitých životných momentoch. Bez ohľadu na autora konkrétneho článku tematicky jasne dominuje otázka nastavenia aktívneho životného postoja – aké aktívne kroky majú muži uskutočňovať, aby spoznali seba samých, podporili svoju mužnosť a silu, aby si obľúbili risk, dokonca aby posilnili svoju „divokosť“:

Vyžívam sa v tom, keď vidím chlapov, ktorí prežívajú momenty vnútorného netvora. Keď sa vracajú špinaví, doškriabaní z lesa, tancujú Haku, dajú gól. (...) Muž nesie zodpovednosť za divkosť vo svojom srdci. Musí sa naučiť, ako žiť v spoločnosti a nevyužívať svoju silu k deštrukcii. Ale rovnako tak je zodpovedný za to, aby našiel priestor, ako ju prejaviť. V opačnom prípade stratí seba samého¹⁰.

Mužnosť tu nie je jednoznačne lexikálne definovaná – jej vlastnosti sa však implicitne automaticky predpokladajú. V tomto webovom diskurze jasne dominuje metaforické podloženie mužnosti obrazmi, ako napríklad oheň, ktorý treba zapáliť a aktívne udržiavať; putovanie po ceste k cieľu a hľadanie; kreuje sa predstava, že mužom nie je dobre, niečo im chýba a svoju mužnosť strácajú, prípadne nemajú, preto ju musia odhaliť, získať, nájsť, pritom riskovať. Mužnosť sa však nikdy nedefinuje fyzickými kvalitami či hmatateľnými prvkami, ale abstraktnými vlastnosťami:

Čo je mužnosť? Aj keď sa na túto otázku neodpovedá ľahko, keď sa s mužnosťou stretnete, rozoznáte to. Napriek tomu som sa rozhodol definovať štyri nutné vlastnosti, ktoré tento stav definujú. Česť, sila, odvaha a OVLÁDANIE¹¹.

Na skvalitnenie a podporu mužnosti sa tu sugeruje potreba fyzického cvičenia, disciplíny, pevného charakteru, meditácie, samoty, ale aj prítomnosti v komunite:

¹⁰ <https://muzom.sk/lekcia-legendy-o-vasni-si-tristan-alebo-alfred/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

¹¹ <https://muzom.sk/zacnime-tu-ovladanie/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

Prosperovať a prežiť. Mojm zistením je, že v čase búrky najviac funguje zostať disciplinovaný a spoliehať sa na pevné skaly. Preto o nich nediskutujem. Touto skalou môže byť rodina, čas s priateľmi, tréning, čas meditácie a rozjímania... Pre mňa platí, že akokoľvek zle by som na tom bol, čas s blízkymi a tréningy musia zostať pevnou rutinou. Vy si potrebujete nájsť a pomenovať svoje vlastné skaly. Čas chaosu je s nimi podstatne jednoduchší. Najhoršie, čo môžete urobiť, je nechať búrke prevrátiť celý váš život naruby¹². „Dvihni zadok a zíd' z gauča. Či sa ti to páci, alebo nie, toto je jedna z prvých rád, ktorú odo mňa chlap dostane. Daj sa do pohybu. Začni trénovať. Nemám na mysli to, že si do pracovne dáš fitloptu a budeš na nej sedieť za notebookom. Fyzická nečinnosť chlapa degraduje¹³.

Dôležitým noetickým rámcom je, že cieľom uvedenej komunity nie je hľadať ideál muža, ale nájsť spôsoby, ako pochopiť svoje túžby a aktívne sa zlepšovať – heslom tohto webového diskurzu sa stala gnóma: „... *sme povinní stať sa najlepšou možnou verziou seba samého*“. Opakovaným motívom je konštatovanie, že muži sa nemôžu definovať vyhraňovaním sa voči ženám, ale definujú sa len vzhľadom na seba samých a svoje potreby:

Ženy neurčujú, čo je a čo nie je mužné! To určujú muži. Ženy určujú, čo je ženské. Konflikty vznikajú z nedostatku vzájomnej úcty¹⁴.

K jednotlivým tematickým oblastiam, ktoré sa v tejto webovej komunite vyskytujú, patria nasledovné: hľadanie a skvalitňovanie mužských vlastností v každodennosti a boj proti pohodlnosti, sebazpoznávanie a „snímanie stereotypných a kultúrnych masiek“, čiže aktívne vyhraňovanie sa proti povrchnosti (falošným predstavám maskulinity v súčasnej spoločnosti), mužsko-ženské vzťahy, otcovstvo a rodina, osobité agitačnomotivačné i sugestívne príklady správania sa, otázky zdravotnej starostlivosti a prevencie, ale aj témy týkajúce sa módy a odievania.

Hľadanie a skvalitňovanie mužských vlastností v každodennosti a boj proti pohodlnosti

Autori webu považujú pohodlnosť za priame ohrozenie pravej podstaty mužnosti – svoju naliehavosť aktívneho životného prístupu k sebe, svojmu telu a konštruktu maskulinity zvyrazňujú sugestívnosťou

¹² <https://muzom.sk/ako-celit-zivotu/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

¹³ <https://muzom.sk/vstan-a-ukaz-sa/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

¹⁴ <https://muzom.sk/co-zeny-povazuju-za-muzne-a-co-nie-muzov-sprievodca-galaxiou-vztahov/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

a osciláciou kategórií my a vy, ja a ty s kategóriou on/oni (t. j. prvou osobou plurálu a druhou osobou plurálu, prvou a druhou osobou singuláru s treťou osobou singuláru/plurálu), ktorá je na tomto portáli tendenčná a veľmi rozšírená:

Muž nič nevie, pretože sa nechal oddeliť od zdroja poznania, a tým je život. Život žitý v slobode a plnosti. Aby to neboli len reči, neskôr vysvetlím, čo mám na mysli. Povedzme si ale na začiatok, že sa nestačí len dívať, čítať a počúvať, ale je potrebné zažívať, riskovať, testovať, trpieť, liezť, bežať, vyhrávať... Smutná realita mnohých mužov, s ktorými som hovoril je, že ich životy pozostávajú z rady úloh, ktoré im nedávajú žiaden význam. To neznamená, že tie úlohy sú nezmyselné, ale v momente, keď chlap ani len netuší, prečo by ich mal robiť, svoj zmysel strácajú. Opakujú ich napriek tomu deň čo deň, týždeň čo týždeň, mesiac čo mesiac. Najbežnejšou skúsenosťou pre muža v 21. storočí je život taký pohodlný a nudný, že sa dožije vysokého veku bez toho, aby urobil aspoň málo z toho, po čom vo svojom vnútri túži. To je ohrozenie bezprostredné tak pre mňa ako aj pre teba. Zapadneme do sivej masy. Nudná práca, nudný vzťah, nudní priatelia, a nakoniec aj nudná myseľ. Môže to znieť ako extrém, ale práve extrémny slúžia na to, aby sme sa mali na pozore. Ak prestaneš zápasiť o svoju dušu, tak nevyhnutne zdegeneruje zotrvačnosťou¹⁵.

Vieš o tom, ale nič o tom nevieš. O niečom si párkrát počul a máš dojem, že sa orientuješ. Vznikajú tak hyperboly a mediálne bubliny, kde realita je niekde úplne inde. Na mužnosť sa stávajú experti chlapi, ktorí prečítali tri knihy a rok na sebe pracujú. A tak je to v každom odvetví. Vedľajší efekt popu. (...) Obrovské množstvo vecí, ktoré o tomto svete "viem", som prebral z pop-správ, pretože jednoducho nemám čas ani kapacitu ich skúmať do hĺbky. Som s tým ok, pretože ide o veci, na ktorých mi v zásade nezáleží. Viem o nich, ale nič o nich neviem¹⁶.

Aktivitu spájajú s obrazom sily a riskovania, ale aj podpory pozitívnej agresivity, ktorá mužom pomáha prekonať strach a prežívať dobrodružstvo, prežívať stres a chaos, ktorý stojí v priamej opozícii proti degradujúcej pohodlnosti. Na podporu takejto figuratívnej obraznosti editori webu pracujú s konštruktom archetypu bojovníka:

Najzjavnejšia a najinštinktívnejšia forma pre mužov je fyzický spôsob. Preto sme sa v histórii mohli brániť a útočiť, či už pred divou zverou alebo nepriateľmi. Dnes sme však ďalej a spojenie s archetypom bojovníka, ktorý

¹⁵ <https://muzom.sk/nic-nevies-jon-snow/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

¹⁶ <https://muzom.sk/nebezpecny-pop/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

by musel kvôli prežitiu bojovať, väčšina z nás stratila. To je zároveň jeden z dôvodov, prečo sa strácame aj sami sebe. Vždy sme si však ponechali niekoľko spôsobov a možností. (...) Prvým je klasický boj. Za seba vám odporúčam trénovať nejakú formu boja v športovom klube. Nielenže to pomôže smerovať agresivitu správnym spôsobom, ale napomôže to vášmu fyzickému zdraviu a kondícii. Zároveň získate nové miesto, kde si môžete nájsť priateľov. Muži medzi sebou bojovali vždy. Nedokážem to nazvať toxickým, keď to vnímam ako krásne. Prezrádza to náš potenciál, posilňuje telo a učí pokore. Tí, ktorí nezistia, aký dokážu byť nebezpeční, nemôžu kultivovať sebaovládanie¹⁷.

Spomenutý konštrukt je na početných príkladoch podporený citátmi z populárnych filmov či z beletrie alebo len odkazom na popkultúrne vzorce (významných hrdinov filmov či beletrie, ako napríklad Aragorn či Frodo z Pána prsteňov, Newt Scamander z Fantastických tvorov od J.K. Rowlingovej, germánsky boh Thor, ktorého spopularizovali filmy z produkcie Marvel, prípadne John Snow z Hier o tróny a pod.); sú to tzv. pozitívni hrdinovia, ktorí nie sú obrazom dokonalosti či vzorom mužnosti, ale prežívajú aj slabosti, no nevzdávajú sa.

Autori tohto webového diskurzu inak popkultúrne vzorce odsudzujú ako povrchné, napríklad: „Pop-veda, pop-umenie, pop-správy, pop-zasraný-životný štýl. Digitalizácia, masová produkcia, strata kontaktu s realitou.“¹⁸ Skúmanie podstatných vlastností mužnosti podkladajú odkazom na Jungove archetypy, dôsledkom ktorých je stanovenie nasledovných kategórií mužov: kráľ, bojovník, milovník, mudrc. Výsledkom tohto uvažovania o aktívnom životnom postojí muža má byť poznatok, že muž musí pracovať na svojich kvalitách a cnostiach, inak bude ovládaný svojimi slabosťami.

Zatiaľ najdlhšie obdobie bolo našou starosťou uloviť a nazbierať dostatok potravy. Potrebovali sme prežiť. Dnes potrebujeme poznať tajomstvá vesmíru a svojho významu. Des, ktorý prežívame pri otázke, na čo som vlastne na svete, je možno produktom toho, že sa máme príliš dobre. Možno by stálo za to zvážiť, čo riešia muži na miestach, kde naozaj musia pracovať kvôli prežitiu. Zdá sa, akoby nás naše pohodlie pomaly zabíjalo. Zdravotný profil Slovensko 2019 uvádza, že polovicu úmrtí na Slovensku vieme pripísať nesprávnejmu stravovaniu, fajčeniu, konzumácii alkoholu a nízkej

¹⁷ <https://muzom.sk/pozehnanie-agresivity> [dátum prístupu: 10.11.2024].

¹⁸ <https://muzom.sk/nebezpecny-pop> [dátum prístupu: 10.11.2024].

fyzickej aktivite. Jedna z vecí, ktorú sa ako muži potrebujeme naučiť je, rozlišovať medzi produktívnou prácou a zaneprázdnenosťou. Nehovorím teraz len o zamestnaní, ale aj o prístupe k mysli a k telu. Môžeš chodiť do posilňovne a nevyužiť z toho žiaden reálny benefit, tak ako chodiť do kníhkupectva a neodniesť si žiadnu hodnotnú knihu. Iba sa zamestnáš niečím, z čoho skutočne nevyťažíš, pretože to nerobíš naplno. Poznáš ľudí, ktorí trénujú, a nikam sa neposúvajú?¹⁹.

Negatívne vplyvy pohodlnosti sa tu početne vykladajú exemplárnou (príkladovou) štruktúrou s využitím historických faktov, ale aj štatistických a iných faktografických dát. Zaujímavá je tu viackrát sa vyskytujúca alúzia na pravekú spoločnosť lovcov a zberačov, kde mali muži úlohu zabezpečovať potravu, chrániť a zabezpečiť rodinu a rod. Ako možno vidieť v ukážke, autor plynule zamieňa kategóriu muži za kategóriu ľudia a prechádza do motivačného sugestívneho tónu, v ktorom zdôrazňuje potrebu starostlivosti o dušu a telo, produktívnej práce a pod.

Autorská tendencia nie je len didakticko-motivátorská – akoby hovoril z pozície skúseného mentora, čiastočným logickým paradoxom je, že hoci hovorí o svojich vlastných zisteniach a skúsenostiach, predsa pri sugestívnom a apelatívnom oslovovaní mužov používa zväčša prvú osobu plurálu.

Sebapoznávanie a „snímanie stereotypných a kultúrnych masiek“, čiže aktívne vyhraňovanie sa proti povrchnosti (falošným predstavám maskulinity v súčasnej spoločnosti). Metafora masky sa vníma ako jeden z dôsledkov negatívnych vzorcov tvorených popkultúrou. Maska je obrazom skreslenej povrchnosti, ktorá neponúka odpoveď na pravú podstatu mužnosti. Značne expresívno-emocionálna kritika zaznieva v momente, keď sa povrchnosť ilustruje na príklade moderných internetových influencerov. Spájajú sa tu s fenoménom popkultúry, omylu, povrchnosti, laicizácií, prípadne zľahčovania, ktorá vytvára ilúziu poznávania bez námahy, dokonca vedie ku kreovaniu falošných, skreslených vzorov.

Pravú mužnosť však možno odhaliť, až keď sa masky (= nánosy, vplyvy kultúrnych stereotypov) snímú. Dôsledkom toho je predpoklad pre muža, aby prijal seba samého:

Začínam prežívať, že byť mužom je skvelé. Býť medzi mužmi je esenciálne. Prijat' sa je desivé. Začal som vidieť vlastné masky a kultúrne falošnosti,

¹⁹ <https://muzom.sk/praca/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

ktoré sme si my, chlapi, nacápali na naše nevymáchané papule. Čo sa objaví, keď ich zložíme?²⁰.

Mužsko-ženské vzťahy

Muž sa identifikuje ako ten, čo je silný:

Tak ako je sila definíciou Thora, tak je aj základnou vlastnosťou muža. Väčšia sila nás odlišuje od žien. A proti tomu sa budeme zbytočne stavať. Nie každý muž je silnejší ako každá žena, ale väčšina mužov je silnejších ako väčšina žien. V evolučnom procese nám táto kvalita vymedzila úlohu chrániť a zaistiť bezpečie vo svojom kruhu. Potrebovali sme silu, aby sme mohli chrániť tých, ktorí jej mali menej²¹.

Jeho prácou je byť odolný a silný, pretože podľa daného webového diskurzu je to práve sila, ktorá mužov odlišuje od žien. Úloha muža sa tu definuje obrazmi, ako napríklad ochranca, láskyplný opatrovateľ, ten, čo tvorí a vedie, zabezpečuje; ten, čo sa silou zastane slabých a bezbranných, hľadá pravdu a prináša stabilitu:

Osobne som rád za dopad tohto „Menassaince hnutia“. Je fajn, ak sa muži starajú o svoju existenciu a úlohu v spoločnosti. Je skvelé, ak chlapi reagujú na potreby svojich rodín. Je výborné, keď muži hľadajú svoju cestu dozrievania a zdokonaľovania. Problém je však to, že sa niektorí nechajú nasýtiť iba formou. Obliečť si dobre padnúci oblek, tlačiť na benchpresse 130 kíl, mať parádnu bradu a účes, to nehovorí vôbec o tom, či ste skutočne mužom, akým môžete byť. Muži sa nedefinujú požiadavkami žien ani módnych trendov. Cesta muža je o hľadaní hodnôt a vytváraní priestoru pre tieto hodnoty. Potrebujeme chlapov, ktorí sa zastanú slabých, budú hľadať pravdu, prinášať stabilitu²².

Opätovne sa tu akcentuje, že muži sa nedefinujú voči ženám, ale vzhľadom na seba samých:

Ale to predpokladá, že mužská a ženská krása sú rovnaké. Pravda je, že sú rozdielne a podliehajú odlišným kritériám. Vo svojich najdokonalejších a najideálnejších podobách ženská krása pozýva na očarenie a mužská krása ukazuje potenciál dobývať a očarovať. Telo je sexuálna záležitosť a je to prirodzené a správne. Ale sexualita je len časťou toho, čím sme a čo robíme

²⁰ <https://muzom.sk/muz-s-drakom-v-erbe/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

²¹ <https://muzom.sk/stat-sa-hromom/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

²² <https://muzom.sk/renesancia-muznosti/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

ako muži alebo ženy. Muž nielen dobýva ženy a očarúva ich. Muž si podmaňuje aj prírodu a iných mužov. Ohýba, stavia, láme a vytvára svety²³.

Webeditori nechali priestor aj ženám (či už cez samostatné blogové výstupy uverejnené na webe muzom.sk, alebo cez interview s vybranými ženami, pričom sa zaoberali otázkou, čo ženy na mužoch oceňujú. Interview ani samotná vzorka neboli bližšie špecifikované, chýbajú tu pasportizačné údaje, takže narábanie s týmito informáciami má skôr charakter bulváru. Z výsledkov však vyplynulo nasledovné:

Chlap by mal teda pôsobiť dojmom, že je schopný postarať sa fyzicky o svorku a ochrániť ju.“ – „Vraj nemáme chodiť do reštaurácií v teplákoch a zanechať máme aj trend skinny jeans. Mužný raiting vraj dostáva zabráť aj v momente, keď máme svoj vlastný denný krém, nočný krém, uhorky na očiach, zábal na vlasy, chaluhy na päty...“ – „Ženy totižto celkom oprávnené tvrdia, že by sa o seba mal muž postarať. Konečné rozdelenie zodpovedností je jedna vec, ale schopnosť žehliť, prať, variť je niečo, čo vám dáva body navyše. Bolo by fajn, ak by ste vedeli, na ktorom konci sa drží kladivo a že keď budete rúbať drevo poriskom, máte problém. (...) Nielenže by sme mali mať vedomosť, ako vymeniť vodovodnú batériu, dokonca by sme túto potrebu mali odhaliť vlastnou iniciatívou a úsudkom...“²⁴ – „Pretože viete, my, ženy, túžime byť vypočuté a potrebujeme cítiť, že pri nás stojíte. Sú chvíle, kedy potrebujeme len vypočuť, objasniť a podporiť“²⁵.

Podstatnou otázkou, ktorú si autori webového obsahu kládli, je: čo robí muža mužom. Hoci túto otázku riešili z rôznych uhlov pohľadu, významný priestor dostala aj komparácia so ženami = z mužského (tu sa zmiešava so všeobecným kultúrno-spoločenským) pohľadu sa dievčatá ženami stávajú ženami vďaka menštruácii, zatiaľ čo muži (tento prvok nie je prítomný len na uvedenom webe, ale je čoraz intenzívnejšie prítomný v širšom mediálnom diskurze) nepoznajú, prípadne nedokážu pomenovať iniciačný moment premeny chlapca na muža:

V histórii sa veľmi často opakuje vzorec, v ktorom ženám postačuje biologická skúsenosť (menštruácia, pôrod) pre nadobudnutie múdrosti, alebo ak chcete poznania svojej ženskosti a teda aj svojho pravého ja. Nie som dieťa, som žena. Na rozdiel od nich, my muži neustále podstupujeme

²³ <https://muzom.sk/muzska-krasa/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

²⁴ <https://muzom.sk/co-zeny-povazuju-za-muzne-a-co-nie-muzov-sprivedca-galaxiou-vztahov/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

²⁵ <https://muzom.sk/chlap-hrdina-dub-stroj/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

výzvy, hecovanie, boje, hladovanie, obriezky a tlačenie smerom k dospelosti. (...) Chybou našej kultúry je, že sa z nej vytratila generácia starších mužov, ktorí odovzdávajú múdrosť. Aj na Slovensku sme už niekoľkou generáciou bez otcov. Sme vychovávaní takmer výlučne ženami, a neexistujú starší, ktorí by nám odovzdávali hranice, skúsenosti, identitu a hodnoty. Prerod na mužov je ponechaný na nás samých. Vo výsledku sa stretávam s mladými chlap(ce)mi, ktorí sa ‚hľadajú‘ ešte v 30tke. Väčšina z nás ale podvedome túži po potvrdení toho, že sme dospelí a schopní. Z toho dôvodu si vyrábame iniciáciu sami. Absolvovanie školy, počet sexuálnych stykov, adrenalínové zážitky, schopnosť zniesť viac alkoholu, ako ostatní... Veľmi lacné²⁶.

Otcovstvo a rodina

Dôležitou súčasťou sebaidentifikácie mužov je aj ich prijatie sociálnej roly otcov. Predovšetkým v sugestívnych osobných výpovediach tu publikujúcich mužov viackrát zaznieva kritika do vlastných radov, že muži opúšťajú rodiny, venujú svojim rodinám málo času. S dôrazom na štatistické výskumy sa akcentuje potreba emocionálnej blízkosti a fyzickej prítomnosti muža v rodine – pri manželke a dieťati, ktorému muž ako otec poskytuje vzor:

Deti bez otcov aj preto spravidla v školách dosahujú výrazne horšie výsledky v porovnaní s deťmi z úplných rodín. Takisto výrazne viacej trpia psychickými poruchami. Podľa Kataríny Pafkovej z Medzinárodného centra pre štúdium rodiny výchova detí bez otca, resp. v neúplnej rodine má na psychiku dieťaťa negatívny dopad. Synovia, ktorí vyrastajú bez otca, majú problémy so sebaidentifikáciou. Výsledkom býva to, že sa stávajú páchatelmi kriminálnej a násilnej činnosti. Dcéry vychovávané bez otca mávajú nejasnú predstavu o mužovi, a rovnako o budúcom partnerovi. Identita žien trpí natoľko, že mnohé z nich sa rozhodnú vychovávať deti bez otcov²⁷.

Pomerne časté sú tu traktátovo komponované blogové výstupy, v ktorých sa muž – ako už bolo povedané – zobrazuje a identifikuje ako hrdina, bojovník (s odkazom na historické či kultúrne vzorce platné v našej spoločnosti), pričom v danej tematickej oblasti je jeho rola nezastupiteľná preto, aby deťom otec ako ich hrdina odovzdal potrebné zručnosti a schopnosti na to, aby sa vedeli postarať sami o seba, podporil ich odvahu

²⁶ <https://muzom.sk/iniciacia-od-chlapca-k-muzovi-2> [dátum prístupu: 10.11.2024].

²⁷ <https://muzom.sk/svet-bez-muzov> [dátum prístupu: 10.11.2024].

a posilnil sebavedomie²⁸. Na vyjadrenie týchto mužských sociálnych úloh sa využíva vojenská lexika a obraznosť spojená s armádou – dokonca s odkazom na historické fakty: militaristický životný štýl v starovekej Sparte vrátane moderných alúzií v podobe tzv. Spartan Race, ale aj s odkazom na starovekých tébskych vojvodcov.

Muž otec sa prezentuje ako pomocník pri iniciácii dieťaťa (dôraz sa kladie najmä na synov²⁹), zabezpečuje prechod syna do dospelosti. Ak takáto medzigeneračná iniciačná pomoc chýba, je tu expresívne vnímaná a kritizovaná – a to viac-menej stavajúc na stereotypnej argumentácii: „Generácia mužov narodených v 50. a 60. rokoch minulého storočia, ktorí nám mali tieto informácie odovzdať, sa v mnohých prípadoch presťahovali z dedín do miest a sami stratili vedomie. Namiesto udržania odkazu, držali ovládače od TV. Česť a vďaka všetkým výnimkám“³⁰.

Osobité agitačno-motivačné i sugestívne príklady správania sa

Okrem už vyššie spomenutých sugestívnych podnetov sa tu viackrát pertraktujú priame rady a výzvy, ktoré majú definovať muža. Na ich demonštráciu sa využíva príkladová naratívna štruktúra, ktorá má formu podobenstva so záverečným deklaratívnym zhrnutím významu prezentovaného príbehu:

Toľko legenda. Dve lekcie z príbehu: Prvá lekcija je, že rešpektovaný vodca, ktorý skutočne vie podnietiť svojich mužov, môže priniesť veľké a nečakané víťazstvo. Tébania mali byť peloponézskym spolkom jasne a bezpochyby porazení. Staň sa vodcom, akého by si ty sám chcel nasledovať. Druhou lekcijou je, že vždy existuje ešte niečo navyše, čo bojovník môže urobiť. Aj keď naozaj verí, že používa všetku svoju silu a odvahu, sľub, ktorý dal svojmu ‚bratovi v zbrani‘, mu môže pripomenúť, že sa dá ísť o jednu stopu ďalej. Buď priateľom, vedľa ktorého by si sa postavil vo vojne“³¹.

²⁸ „Zručnosti, schopnosť postarať sa sám o seba zabezpečujú sebavedomie a slobodu, po ktorej mnoho chlapov túži. Nie je to len vecou historických bitiek. Hovorím o prítomnosti, keď sa mnoho mužov rozhodne pobiť sa so životom, nadobudnú nové zručnosti a skúšajú podnikáť, alebo sa stanú freelancermi, aby mohli pracovať z akéhokoľvek miesta na zemi. To isté prežíva samozrejme aj chlap, ktorý sa chce posunúť vyššie v akejkolvek firme. Iste využijete v takom prípade príklad bojovníka. (...) Ak ste v pozícii otca, tak je zaiste prirodzenejšia pozícia vojaka. Rodina je totiž team a každý z nás obetuje časť svojej slobody, aby sme sa spolu zžili“, <https://muzom.sk/bojovnik-vs-vojak/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

²⁹ „Nebudeme potrebovať hnutia, organizované platformy, pretože muži budú znova zdieľať svoje hodnoty v prirodzených priateľstvách, skupinách, kde bude priestor aj pre iniciáciu ich synov, otvorené rozhovory o krízach a neistotách, ale aj vzájomné povzbudzovanie a zdravé súperenie“, muzom.sk/muzske-hnutie-kam-sa-vybrali-slovenski-muzi/ [dátum prístupu: 10.11.2024].

³⁰ <https://muzom.sk/renesancia-muznosti/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

³¹ <https://muzom.sk/lekcije-muznosti-od-tebskych-bojovnikov/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

„Cyklus strachu a zúfalstva sa dá pretrhnúť niekoľkými jednoduchými (nie nutne ľahkými) krokmi:

- začni alebo pokračuj v zdravom jedle
- začni alebo pokračuj s pohybom
- začni alebo pokračuj v napínaní osobných cieľov³².

Mužnosť sa chápe na metaforickom základe strateného pokladu, ktorý treba hľadať, nájsť a učiť sa ho ovládať. Vo väčšina textov daného diskurzu sa možno stretnúť so zovšeobecneným, ba až s gnómicke platným konštatovaním, že muž miluje výzvy, nechce prehrávať, chce zažívať nové veci a dosahovať nové ciele, musí byť vyrovnaný sám v sebe, aby bol inšpirujúcim otcom a človekom:

Nezdá sa to, ale chlapec potrebuje pomoc zrelého muža od začiatku. Muža nemôže spraviť mužom žena, aj keby bola milujúcou matkou a veľmi by sa snažila. Nemôže mu dať to, čo nemá. Muž má teda nenahraditeľné miesto rovnako v rodine, ako v spoločnosti. Lenže ako sa stať majstrom – mužom, ktorý dokáže viesť iných? Kto je teda ten majster? Majster je v základe muž, ktorý je vyrovnaný sám v sebe. Uvedomuje si všetky okolnosti, ako napríklad to, že je smrteľný a kedykoľvek jeho púť na zemi môže skončiť. Jednoducho si ho predstavte ako kráľa, ktorý rozumie druhým, vie ich počúvať, ale zároveň má svoj názor. Je skúseným bojovníkom a dobrým prorokom. Je múdry – vie, kedy má hovoriť a kedy má mlčať. Má dokonalú disciplínu, nesebecké správanie – lojalita a ochota slúžiť s mocou, ktorú má v rukách. Proste majstra poznáte podľa jeho práce, resp. ovocí. Majster ako dobrý remeselník robí kvalitné meče, záhradný majster, ktorý sa správne stará o sad, má dobré ovocie. Ťažká definícia? Áno, nenarodíte sa ním. Môžete sa ním len stať vďaka inému majstrovi a vlastnej práci na sebe³³.

V deklaratívnej a explikatívnej časti textov, v ktorej sa najväčšmi koncentruje sugestívny a motivačný performatívny odkaz pre čitateľov, sa pomerne frekventovane vyskytujú rečnícke otázky či diafora (t. j. fiktívny dialóg, ktorý autori vedú sami so sebou).

Otázky životného štýlu, zdravotnej starostlivosti a prevencie a témy týkajúce sa módy a odievania

Posledné dve témy sú z kvantitatívneho hľadiska zastúpené najmenším počtom textových jednotiek. Niektoré texty sú agitačno-

³² <https://muzom.sk/bitka-o-tvoju-mysel/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

³³ <https://muzom.sk/majster/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

motivačnej povahy, poskytujú rady, aký životný štýl by mohol byť akceptovaný ako vzorový pre moderných mužov. Okrem rád, ako sa obliekať, otázok dĺžky spánku, vyrovnávania sa s prejavmi depresie, sme narazili aj na texty, ktoré sa kriticky vyjadrujú k rôznym typom módnjej mužskej povrchnosti, a to v súvislosti s tematikou tzv. menaissance, t.j. renesancie mužnosti.

Za vzorový a potrebný symbolický znak mužnosti, spojený s osobitým druhom iniciácie chlapcov, je považovaný vreckový nôž:

Môj dedo bol správny chlap. Bol dobrý hosťiteľ, vyznal sa v gazdovstve, vychutnával si víno, mal vždy vyleštené topánky, pästou zabil zajaca a nosil NÔŽ. Poznáte to české ‚každý správny muž, nosí v kapse nôž‘. Ako ste na tom vy? (...) Nedeste sa. Skutočne sa na muzom.sk nechceme znížiť k tomu, aby sme vymedzili ‚správneho muža‘. Napriek tomu sa nemôžem ubrániť spomienkam z detstva, keď som pozoroval zatvárací nôž môjho deda ako svätý grál. Ten nástroj v jeho rukách jasne hovoril, že majiteľ je chlap, ktorý sa nestratí. (...) Predstavte si, že stále sú muži, ktorí tvrdia, že ho nepotrebujú³⁴.

V textoch je možné sa dočítať praktické rady, na čo možno nôž použiť, prečo je dôležité ho mať, v následnej diskusii s čitateľmi blogu si môžeme prečítať aj naratívne komponované zážitky mužov s nožíkmi v konkrétnych situáciách. Z kontextu vyplýva všeobecná akceptácia symbolickej potreby nožík vlastniť, a hoci editori uvádzajú, že nechcú vymedzovať limity a obrazy „správneho muža“, neubránili sa potrebe konštatovať, že je prekvapujúce tento symbol mužnosti spochybniť.

Z textu tiež vyplýva výraznejšia miera sugestívnej apelatívosti: autori oveľa intenzívnejšie žiadali o reakcie či spätnú väzbu do komentárov práve v začiatkoch tvorby tejto webovej komunity. Apelatívna performatívna rovina postupne ustupovala; v textoch od roku 2020 je minimálne zastúpená.

V súvislosti so zdravým životným štýlom sme zaznamenali aj sugestívny apel na mužov, aby sa starali o svoje telo a dbali na preventívne prehliadky u urológa (text bol štylizovaný ako naratívny príbeh postavený na osobnej skúsenosti jeho autora s nepotvrdeným podozrením na nádorové ochorenie)³⁵.

³⁴ <https://muzom.sk/kazdy-spravny-muz-nosi-v-kapse/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

³⁵ <https://muzom.sk/urolog/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

Z jazykového a zo štylistického hľadiska možno konštatovať, že pozorovaný diskurz stojí na nacionálnej lexike, má hovorový, sugestívny a agitačno-motivačný charakter. Texty majú zväčša naratívnu alebo úvahovú formu, pričom vstupný problém je štylizovaný hneď v úvode, na ten sa hľadá riešenie³⁶; jadro textu je zväčša osobné a sugestívnejšie (postavené na osobnej skúsenosti, najčastejšie tu dochádza k zmiešavaniu tretej a druhej osoby plurálu s prvou osobou singuláru a plurálu, pretože sa tu prelínajú osobné zážitky či odporúčania s tvrdeniami týkajúcimi sa mužov vo všeobecnosti).

Záver je v absolútnej väčšine textových jednotiek gnómský – má aforistický charakter, môže obsahovať sentencie či zovšeobecňujúce a zhrňujúce sugestívne apely na mužov, v ktorých sa dajú identifikovať kľúčové životné múdrosti, ktoré editori považujú za potrebné zdôrazniť a oznámiť svojej komunite a ostatným poslucháčom či čitateľom:

Ťažké časy prídu. Vzmužte sa. Nezabudnite však, že v každej búrke potrebujete plán prežitia a stratégiu. Nehanbite sa za to, že potrebujete pomoc. Všetci potrebujeme. Vyriešte, čo je potrebné a neutopte sa vo vlnách. Hlavu hore, držte sa pevne svojich skál, budete v poriadku. Možno budete lepší ako pred búrkou³⁷.

Týmto procesom sa naučíš vážiť si svoje skúsenosti. Som ale presvedčený, že odmenou je múdrosť, ktorá stojí za to pre každého jedného z nás a aj tých, ktorí prídu po nás³⁸.

Majte predstavu, kým chcete byť, a konajte podľa toho. 1. Moje šťastie nemá byť závislé od vonkajších okolností. 2. Som tu, aby som objavil svoj potenciál a bol užitočný. 3. Odhliadnuc od toho, čo sa deje, chcem byť konzistentný a konať ako ten, kým sa chcem stať. Viac ako len vydržať je napredovať³⁹.

³⁶ „Intermittent fasting, 48 hodinový pôst, týždňový pôst, milión hodinový pôst, schopnosť žiť zo slnečných lúčov... Strácame z dohľadu skutočnú pointu. Hladovanie, alebo duchovnejšie, pôst bol vždy súčasťou mužovho života. Absolútne prirodzenou. Či už z dôvodu rituálov, alebo životného rytmu dostatku a nedostatku. Rytieri sa postili pred svojim pasovaním, aby sústredili dušu na prichádzajúci rituál, v iných kultúrach držali hlad muži pred svadbou, znova, aby utišili svoju dušu a myšlienky, podriadili telo vôle. Nájdeme aj kultúry, kde bojovníci držali pôst pred prichádzajúcim bojom, nie bezprostredne, ale niekoľko dní v predstihu“, muzom.sk/muzov-post/ [dátum prístupu: 10.11.2024].

³⁷ <https://muzom.sk/ako-celit-zivotu/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

³⁸ <https://muzom.sk/doveruj-si/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

³⁹ <https://muzom.sk/obstat-v-tazkych-casoch/> [dátum prístupu: 10.11.2024].

Záver

Skúmaná webová komunita muzom.sk popularizuje a rozširuje hľadanie odpovedí na otázky sebaidentifikácie a sebarozvoja moderných mužov. Táto komunita sa neštylizuje do roly odborníkov, ale laikov, ktorí sa expresívne vyčleňujú proti iným popularizátorom a influencerom šíriacim konkrétny zjednodušený či reklamný obsah týkajúci sa moderných mužov 21. storočia a ich spoločensko-kultúrnych rol. Ani diskurz tejto komunity sa však nevyhol laicizáciám či zovšeobecňovaniu postavenému na stereotypoch. Ako však bolo demonštrované, veľký prínos tejto komunity podľa môjho názoru spočíva práve v tom, že si zakladá na úprimných a osobných skúsenostiach; blogeri sa nehanbia priznať a prijať svoje emócie, omyly i túžby; ich cieľom nie je poskytnúť ideálny obraz moderného muža, ale hľadanie „najlepšej verzie seba samých“, pričom zároveň jasne pomenúvajú vlastnosti, ktoré podľa nich súčasných mužov identifikujú a definujú.

Keďže v súčasnom mediálnom diskurze je otázka identifikačných prvkov mužov stále aktuálnejšia, prínos tejto komunity nemožno ignorovať.

Literatúra / References

- Čechová M., *Současná stylistika*, Praha 2008.
- Fairclough N., *Media discourse*, New York 1997.
- Fairclough N., *Analysing discourse*, New York 2003.
- Havlík M., *Diskurzní praktiky křesťanských kazatelů při konstituování standardního relačního páru „my“ – „oni“*, „Slovo a slovesnost“ 2009, s. 83-99.
- Hoffmanová J. et al., *Stylistika mluvené a psané češtiny*, Praha 2016.
- Homoláč J., *Diskurz o migraci Romů na příkladu internetových diskusí*, „Sociologický časopis“ 2006, s. 329-351.
- Homoláč J. et al., *Míšení žánrů, stylů a diskurzů v internetové komunikaci*, Praha 2022.
- Minářová E., *Stylistika pro žurnalisty*, Praha 2011.
- Schneiderová S., *Analýza diskurzu a mediální text*, Praha 2015.
- Schneiderová S., *Příběh jako součást zpravodajství*, „Stylistika v kontextu historie a současnosti“ 2013, s. 181-191.
- Wodak R., Meyer M., *Methods of Critical Discourse Studies*, 2016.